

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: Eigendomsstrijd. De geschiedenis van slavernij en emancipatie in Suriname

Auteur: Marie Keulen

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 41.1, pp. 84-87.

© 2019 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

dress of males see a real transformation: to tunic, trousers and cloak.' (p. 168). Ook de begrippen *habitus* en *mentalité* en hun toepassing in het boek hadden uitgebreider besproken kunnen worden in de introductie en conclusie

Deze kritiek neemt niet weg dat het boek ook zeer waardevolle discussies bevat, voornamelijk in de thematische hoofdstukken drie tot en met vijf. In hoofdstuk drie worden enkele normaal onderbelichte onderwerpen besproken, zoals de kleding van de armen en de gewone man, en de verschillende manieren waarop mannen via hun kleding uitingen gaven aan rouw, protest of een staat van juridische beschuldiging. Hoofdstuk vier bespreekt het verplichte nummer van kleding als statussymbool. Toch komt Olson hier met vernieuwende en interessante bijdragen over de mannelijke fashionista's (*the clotheshorse*) en hoe geperste vrouwen in kleding belangrijk waren voor het uiterlijk van de toga (*folds in clothing*).

Olsons argumentatie voor het bestaan van *dandies* (in het Nederlands ook wel bekend als de 'metroman') in de oudheid in hoofdstuk vijf is van grote wetenschappelijke waarde. Het bestaan van een subcultuur van zeer modebewuste urbane (rijke) jongemannen, de bewuste *dandies*, die de grenzen opzochten van gendernormen met hun kleding, toilet en ambigue seksualiteit ver-

ruimt en nuanceert ons begrip van het Romeinse spectrum van mannelijke genderidentiteiten. Het boek levert een belangrijk bijdrage aan de studie van gender en kleding in de oudheid, zowel door nieuwe bijdragen van de auteur als de grondige up-to-date samenvatting van bekende onderwerpen. Daarmee is het een belangrijk overzichtswerk dat thuishoort in iedere universiteitsbibliotheek.

Anique Hamelink is PhD student aan de Universiteit van Amsterdam. Zij doet onderzoek naar de relatie tussen kleding, gender en culturele identiteit in het noordwesten van het Romeinse Rijk. Haar project is onderdeel van het NWO-onderzoeksprogramma 'Anchoring Innovation' van de Nationale Nederlandse onderzoeksschool voor de oudheid OIKOS.

DE VRIJE AFRO-SURINAAMSE GEMEENSCHAP IN KOLONIAAL SURINAME

Karwan Fatah-Black, *Eigendomsstrijd. De geschiedenis van slavernij en emancipatie in Suriname*, Ambo|Anthos, 2018; ISBN 9789026339318; paperback; 223 pagina's; €20,-.

'Wereldwijd kenden alle slavernijssystemen ontsnappingsroutes' (p. 20). Het is deze grens tus-

sen slavernij en vrijheid die het onderzoeksonderwerp vormt van Karwan Fatah-Blacks nieuwe boek *Eigendomsstrijd*. Toen in 1863 slavernij in Suriname werd afgeschaft bestond er in Paramaribo al een tijd lang een vrije Afro-Surinaamse gemeenschap. Hoewel deze vrijheid voor de meesten slaafgemaakten niet toegankelijk was, laat Fatah-Black door het bestuderen van deze stedelijke vrije gemeenschap zien dat het uitzichtloze leven van de meeste plantageslaven niet het volledige verhaal is geweest. Te vaak hebben historici zich volgens hem louter gericht op de geschiedenis van de plantages en het heroïsche verzet hiertegen vanuit de Marrons, de gevluchte slaven die zelf een gemeenschap wisten op te richten in de oerwouden van Suriname. In zijn boek vertelt Fatah-Black een complexer en genuanceerder verhaal door zich te richten op de subtiele vormen van stedelijke emancipatie en vrijheid.

De eerste groep slaafgemaakten die middels manumissie hun vrijheid verkreeg waren de concubines van de plantage-eigenaren en diens gemeenschappelijke kinderen. Zodra deze kinderen erkend werden door hun vader lag er een toekomst van sociale stijging voor ze open. Ook de concubines konden hierdoor soms hun vrijheid verkrijgen. Plantage-eigenaren lieten deze vrijlating vaak opstellen in hun testamenten, die hiermee

een belangrijke bron vormen voor de geschiedenis van de eerste vrije Afro-Surinamers. Een andere belangrijke groep vrijgelatenen waren de Zwarte Jagers die in dienst van de koloniale overheid streden tegen de Marrons. In ruil voor een aantal jaar militaire dienst kregen de voormalige slaven vrijheid en een eigen stukje land. Hoewel beide groepen verlost waren van de ketens van slavernij, laat Fatah-Black zien dat zij nog steeds 'leefden in een samenleving waar racisme en slavernij allesbepalend waren' (p. 50). Gedurende het boek wordt duidelijk dat we ons op een complexe grens tussen slavernij en vrijheid bevinden.

Waar op de plantages de grenzen tussen slaaf en vrij en tussen zwart en wit duidelijke getrokken werden, waren Paramaribo en haar Waterkant bij uitstek plekken waar deze grenzen vervaagden. De Waterkant was de centrale weg aan de kade van Paramaribo waar velen schepen, goederen en mensen zich verzamelden en waar er altijd sprake was van handel en bedrijvigheid. Fatah-Black laat met zijn boek zien dat deze verbinding tussen Paramaribo en de maritieme wereld een chaotische plek kon zijn waar ras en status vloeibare concepten waren. Zo ontwikkelde zich in de Saraccastraat, de weg die aansloot op de Waterkant en de wijken van de vrije zwarte bevolking verbond met het economische en bes-

tuurlijke centrum van de kolonie, een informele economie waar de vrijen 'hun diensten en waren aanboden aan de continue stroom van arriverende zeelieden, opzichters en handelaren' (p. 81). Fatah-Black beschrijft de Waterkant als een voor koloniale bestuurders ongreijpbare ruimte waar vrije en onvrije mensen anoniem konden opereren en waar zwarte zeelieden een eigen inkomen konden verwerven en een ongekende vrijheid hadden.

Vanaf 1830 kwamen de formele en informele routes naar vrijheid en onafhankelijkheid volgens Fatah-Black echter onder druk te staan. Paradoxaal genoeg zorgde het vooruitzicht van de afschaffing van slavernij, en de voorbeelden hiervan in andere kolonies in het Caribisch gebied, ervoor dat de steeds ongeruster wordende koloniale elite met harde hand grip probeerde te krijgen op de informele economie en de vrije Afro-Surinaamse gemeenschap.

Het bovengenoemde verhaal is, met vele interessante details en voorbeelden, op een toegankelijke manier opgeschreven. *Eigendomsstrijd* is een populair-wetenschappelijk boek voor een Nederlands publiek en vormt daarmee een brug tussen 'de beschermde omgeving van de Leidse universiteit' (p. 186) en de Nederlandse maatschappij. Tegelijkertijd kent het boek een brede wetenschappelijke basis als onderdeel van Fatah-Blacks NWO onderzoekspro-

ject genaamd *Paths through Slavery*. Als lezer word je meegenomen in de achttiende- en vroeg negentiende-eeuwse geschiedenis van de Afro-Surinaamse gemeenschap in Paramaribo, waarbij er verschillende paden richting vrijheid en emancipatie aan bod komen die de slaven bewandelden.

Het zijn zodoende de levens van deze slaafgemaakten en vrije Afro-Surinamers die centraal staan in Fatah-Blacks onderzoek. Daarmee tracht hij subalterne levens naar de voorgrond van de geschiedschrijving te brengen, een methodologisch interessante maar lastige problematiek die hij enkel in zijn voorwoord kort aanstipt. Middels koloniale archiefstukken zoals erfenissen en rechtsdocumenten, vaak slecht leesbaar en in enorme hoeveelheden, slaagt Fatah-Black erin sporen van de Afro-Surinaamse gemeenschap van vroegmodern Paramaribo te traceren. Hoewel zijn methodologische invalshoek, waarbij de subalterne stemmen uit de koloniale bronnen worden gedestilleerd, slechts op de achtergrond aanwezig is, weet hij op een vernieuwende manier een toegankelijk verhaal te vertellen van koloniaal Suriname met de stedelijke slaafgemaakten en vrijgelatenen in de hoofdrol.

Marie Keulen volgt de bachelors geschiedenis en filosofie aan de Universiteit van Amsterdam. Ze is geïnteresseerd in het vroegmo-

derne globale en koloniale verleden en zoekt daarin de spanning op tussen micro- en macrogeschiedenis.

POLITIEK, SCHANDAAL EN REPUTATIE IN DE LATE GOUDEN EEUW: HET TURBULENTE LEVEN VAN ROMEYN DE HOOGHE (1645-1708)

Henk van Nierop, *The Life of Romeyn de Hooghe 1645-1708: Prints, Pamphlets and Politics in the Dutch Golden Age*, Amsterdam University Press, 2018; Amsterdam Studies in the Golden Age (serie); ISBN: 9789462981386; hardcover; 452 pp; € 99,00.

Omstreeks tien jaar geleden vond er ter gelegenheid van het driehonderdste sterfjaar van de Amsterdamse etser Romeyn de Hooghe (1645-1708) een tentoonstelling in de Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam plaats, *Romeyn de Hooghe: de verbeelding van de Late Gouden Eeuw*. Werken werden getoond van de meest inventieve, productieve en veelzijdige prentenmaker die de Republiek gekend heeft, maar die bij het hedendaagse grote publiek helaas nog relatief onbekend is. Leider van het project was dr. Henk van Nierop, voorheen professor Vroegmoderne Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam (sinds 2014 emeritus hoogleraar) en oprichter van het interdisciplinaire

onderzoeks-

programma *Amsterdam Centre for the Study of the Dutch Golden Age*. De expositie en de gelijknamige tentoonstellingscatalogus zouden als 'springplank' dienen tot verder onderzoek naar het leven en oeuvre van deze ondergewaardeerde artistieke alleskunster. Zo nam Van Nierop de edele taak op zich een biografie te schrijven van de roemruchte graficus, die een uitzonderlijk turbulent leven leidde, doortrokken van sensatie en schandaal.

Een decennium later is het veelbelovende boek uit, en omvangrijker en informatiever kan het haast niet zijn. Het telt 452 pagina's, is rijk geïllustreerd en behandelt in veertien thematische paragrafen het intrigerende leven van 'Romeyn' – de auteur mag hem inmiddels bij zijn voornaam noemen – zonder de afbeeldingen op de voorgrond te laten treden, zoals in eerdere kunsthistorische boeken over deze visuele chroniqueur van de late Gouden Eeuw gangbaar was. Duidelijk is dat de historicus aan het woord is: het biografische doel van het reconstrueren van De Hooghes levensloop heeft prioriteit. Uit alles blijkt dat de gebeurtenissen tot op de bodem zijn onderzocht, van De Hooghes functie als Oranje-propagandist voor stadhouder Willem III tot aan zijn publieke zwartmakerij als godslasteraar en pornograaf, van zijn sociale wederopstanding in Haarlem tot aan zijn veroordeling